

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan, izvzemši ponedeljke in dneve po praznicah, ter velja po pošti prejemana za avstro-ogerske dežele za celo leto 16 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za celo leto 13 gld., za četrt leta 3 gld. 30 kr., za en mesec 1 gld. 10 kr. Za pošiljanje na dom se računa 10 kr. za mesec, 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kolikor poština iznaša. — Za gospode učitelje na ljudskih šolah in za dijake velja znižana cena in sicer: Za Ljubljano za četrt leta 2 gld. 50 kr., po pošti prejemana za četrt leta 3 gld. — Za oznanila se plačuje od četristopne petit-vrste 6 kr., če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr., če se dvakrat in 4 kr. če se tri- ali večkrat tiska.

Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani v Franc Kolmanovej hiši št. 3 „gledališka stolba“. Opravištvu, na katero naj se blagovoljivo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne reči, je v „Narodni tiskarni“ v Kolmanovej hiši.

Iz državnega zbora

so važne reči poročati. Liberalna večina nemških ustavovercev je prvič zopet enkrat pokazala, da je prav za prav reakcionarna, drugič pak je govoril grof Hohenwart veliko besedo, sicer le o reformi politične uprave, vendar jo je imenoval, po dunajskem „Tagbl.“, nek ud nemške levice nagrobni govor. A da poročamo:

Poslanec Zallinger od desne stavi nasvet, naj zbornica sklène debato o odgovoru ministra predsednika na Neuwirtovo interpelacijo zavoljo tiskovne nesvobode. Pa ustavoverci so s 108 glasovi (proti 72 desničarjem in nekaterim skrajnim levičarjem) zavrgli ta nasvet ter s tem „liberalnim“ činom menda pohvalili ukaz ministrov, ostro postopati s časopisi!

Potem se je prešlo k debati o reformi politične uprave. Govorila sta najprej Kronawetter in Wittman. Prvi je proti predlogu odseka in ostro kritikuje zdanjo upravo; drugi je za odsekov predlog. Za njima prime besedo:

Grof Hohenwart: On očita ustavovernej stranki, da je prej zmirom govorila zoper mnogovladje, zoper vedno jerobstvo nad občinami, a zdaj naenkrat vpije po pomoči vse prerastujočega uradniškega organizma. Svobodomiselne stranke nij več, po svojem imenu in programu se je radikalno izpremenila. V tem izpreminjanju je čisto dosledno za njo, da, ko je z volilno reformo uničila najvažnejšo pravo dežel, zdaj skuša še občinsko samovladanje odpraviti. To se bode moralo konstatirati, da nij bila desnica te zbor-

nice, ki je komunalnej samoupravi smrtno sodbo govorila in novej eri s tem primerno znamenje vtisnila, da je celo državo prepregla z mrežo policijskih komisarjev, ter si sama tako glasan spominek postavila. . . . Mi posnemamo Prusijo v mnogem, kjer bi ne smeli tega; zakaj bi se v notranjem upravljanju od Prusije nič ne učili in želeli tako žalostne originalitete, kakor jo odsek ponuja? Po mislih odsekovih naj bi bil v vsacem sodskem okraju jeden političen uradnik nastavljen. Mi imamo pa 325 okrajnih glavarstev ter 826 okrajnih sodišč. Torej bi bilo treba 500 novih uradnikov nastaviti, kateri bi pa še ne bili zadostilni. Pri okrajnih glavarstvih bi se moralo osobje pomnožiti. To je drago in je tudi oslabljenje uprave, ker bodo nove pisarije, nove sitnosti, nova zavlčevanja. Torej bi uže ta finacijalni pomislek dovel do tega, naj se vendar enkrat popusti vladni sistem ki vodi do tacihih rezultatov in naj bi se resno na to mislilo, kako bi se upravni organizem na družih principih sezidal, da bi se finančnemu ministru teške skrbi odvzele, a tudi, da bi se bremena avstrijskega davkoplačevalca za nekoliko zljajšala.

„Ali reklo se mi bode: dobro! Nasveti odborovi so res slabi, vendar s samo kritiko o njih je malo pomagano, kaj veš ti boljšega na njih mesto deti? . . . Dasi jaz tajim, da bi bil moj nalog, na to odgovarjati, vendar nekoliko hočem. . . . Toži se o vedno večjej surovosti in razdivjanosti, o ustavljanju postavi, o pregreških zoper javno varnost, o malej varnosti imenja in osebe itd. Ali samo popravljenje uprave teh slabosti ne bode odpra-

vilo in jaz bi tiste obžaloval, ki mislijo, da bodo ta zla odpravili, ako celo vojsko policijskih komisarjev na noge postavijo. Glavni uzrok teh prikazni je cela smér denašnjega časa, so cilji, kateri dosežajo, pomočki, s katerimi se dosežajo, in le ako se odločno na druga pota povrnemo, obrnejo se stvari na boljše. Če se neprenehoma dela na to, vse kar je prej ljudem vzvišeno in čestito bilo, ob tla vreči, če se vsa vera na božjo in človeško veljavo ljudstvu kot prazna vera pokazuje, in to je nalog, katerega si je menda izvzemši malo število, vsa naša dnevna literatura dala, če se, z jedno besedo, vse idejno, skuša uničiti, in če se surova moč postavlja za malika, potlej se nij čuditi, če se surovost in razdivjanost mase oprijemlje in ona v uživanju materijalnih dobičkov dosega pota zločinska.

„Kako se hoče še živo zanimanje za pravico, spoštovanje pred postavo iskati v ljudstvu, odkar se je pokazalo, kaj velja pravica, postava in pogodba pri onih, ki so danes na vrhu življenja. Kdor sam pri izbiranju svojih sredstev nij nobene meje pravičnosti poznal, ampak se dal voditi samo po trenutnem vspehu, ta je pravico izgubil pritoževati se, če so enaka načela vkoreninila se tudi pri onih, katerim bi on moral dober izgled dajati. Ali moremo v nižjem ljudstvu posebnega spoštovanja pred tujim imenjem pričakovati, če imamo prikazni pred očmi, ki so nam razgrnile žalostno krizo l. 1873 v višjih krogih družbinskih?“ Govornik dalje razklada, da mora celo ljudstvo sodelovati, da se zopet ukorenini ljubezen do pravice. „Up ra-

Listek.

O indoevropskih jezikih.

(Iz angleščine poslovenil K. Glaser.)
(Konec.)

Videti je bilo na prvi mah, da je osoda Grecijo izbrala, naj bi se polastila dedščine perzijske: podvreči si omikan svet; svetovna vlada se je Aleksandrovim naslednikom izmuznila iz rok in se naklonila drugi mlajši panogi istega debla. Rim, osvojivši si grško omiko in od narave bogato obdarovan z organizatoričnimi zmožnostmi, je daval svetu postave in mu vsilil močno celoto družbinskih in državnih uprav. Krščanstvu, narodivšemu se mej Semiti, so Grki in Rimljanje priskrbeli svetovno veljavo; odvrženo od plemena, ki bi ga imelo najbolj gojiti, je bilo sprejeto in razširjeno od Indoevropcev kot nova vez za narode, katere je Rim bil s celo drugimi silami družil.

Nastopil je nov narod na svetoven oder, germanski, padec starega rimskega vladarstva

pospešiti in novemu životvornemu razvitku pot nadelati. Preplavile so njegove trume Evropo od vzhoda do zahoda, v vsaki deželi, skoz katere so drle, usiljevajoče kneze in zlahtnike. Prva stoletja se nikako nijso odlikovala po nikaki posebni moči in videti je bilo, da se bo semitsko pleme svetovne vlade polastilo. Navdušeni po silovitem fanatizmu so Semiti, Arabci in Turki, pridrli iz daljnih azijskih in afrikanjskih puščav; njihove trume so vdrle v Evropo na vzhodni in zahodni strani in so se tam ustanovile, hoteče si pridobiti celo Evropo. Ko se je pa indoevropsko pleme zopet ojačilo, so se morali Semiti zopet vmakniti in to se je zgodilo v dobi, v katerej zdaj živimo; kajti Indoevropci na svetu nemajo tekmeča mej narodi; učitelji so človeškemu rodu. Samo oni širijo krog človeške vednosti, preiskavajoči naravo in duha in kazoči nam, kaj je človeški rod storil v preteklosti in kaj dela sedaj; samo oni imajo tako obilno talenta, da sili vedno dalje in prekorka zavirajoče meje; s svojo delavnostjo obsegajo celo zemeljsko oblo; njihove ladje plavajo po vseh

morjih, kupčiji, vednosti in vojski služee; manji narodi se od njih učijo in se njim poklanjajo ali pa morajo se njihovemu orožju vmakniti in poginiti. Podvrgli so si Ameriko in Avstralijo in svoji kulturni sistemi podvrgli, in s svojimi naselbami prepregli površe zemlje. Od velikih kraljestev staroveških so poddedovali svetovno vlado, ki se pa sedaj čez večji in širji svet razprostira, kakor so ga poprejšni časi poznali. In vredni so Indoevropci, da vladajo, kajti pod njihovim žezlam se udomači blagostanje, veda, nrvnost in vera.

Na ta način jezikoslovje ravno tako zanimuje, kakor zgodovinsko preiskavanje, ki se peča z narastenjem, z najstarejšimi položaji, s seljenjem, z rodnimi razmerami, z zvunajnimi in z notrajnimi odnošaji tistega pokolenja, ki je od nekdanj uže v zgodovini najslavnije čine izvrševalo in se najvzvišenejših človeških nalog vrednega pokazalo.

Se ve da, lahko kdo oporeče, da to ne spada v ožji krog jezikoslovne vede, ki ima v prvi vrsti opraviti z jezikom samim, a ne z bitjem in z značajem posameznih ljudij, k

va ne sme biti služabnica politike, ampak mora imeti svoje najvišje namene. Kakor Bog pusti solncu sijati nad dobrimi in zlimi, tako naj bi bila politična uprava vzvišena nad strankarskim delom.

Jaz vem, da je to vzor, ki se v osornej resničnosti le nepopolnem daje doseči, in jaz spoznavam, kako pravične so one besede, katere je član sedanje vlade uže davno v drugej zbornici tega državnega zbora izrekel, da se namreč ona nepristranost v upravi v konstitucionalnej državi nikdar ne da doseči, kakor jo je ponujala absolutna država. Jaz bodem zato uže popolnem zadovoljen, ako se le pošteno trudi, da se vzoru kolikor mogoče bliža, in ako se vedno drži gesla, da je dobra uprava dolžnost vlade, ne pa morebiti poplačanje za posebne zasluge. A sama nepristranost v upravi še nij zadosti; treba je še več. Skrbeti se namreč mora za upravo tako neumorno in vztrajno, kakor se je poprej skrbelo in kakor se zdaj ne. Ta svoj zadnji izrek bi lahko z dokazi ukrepil, a nočem, ker ne mislim nikogar žaliti. Le neko splošno znano stvar naj omenim, ki bode zaznamovala ono stopinjo skrbi, ki se jo ima dandenes za upravo.

V naravi stvari je, da so zanimanja prebivalstva tem različnejša, čem bolj kaka dežela v oliki napreduje, in tem težavnejša je tudi uprava. Zato pa je potreba tem večja, da oni možje, ki zavzemajo voditeljna mesta v upravi, neumorno delajo. Gotovo ne more biti brez upliva na upravo, ako se ravno taki možje, kakor smo uže večkrat videli, le kaka dva meseca v letu bavijo z uradom, ker morajo sicer v tej zbornici sedeti, ter množiti s tem stranko vsakratne vlade, kaka dva meseca imajo opraviti z deželnimi zbori in končno pa še kakih počitnic potrebujejo, katere so vsem z duševnim delom in toliko odgovornostjo otovorjenim možem neobhodno potrebne. (Veselost!) Ker so taki prikazki možni, se ne more trditi, da se za upravo kaj dosti skrbi, in govoreč dokaz je baš za protivje in sicer dokaz, ki je uže v tako mnogem vzbudil željo, da bi se pač tudi za upravo imela ona skrb, brez katere pač nikakor obstati ne more.

Ako se sprejme to dvoje terjanj, nastane še dalje vprašanje, kako bi se načelo samouprave pri nas praktično uvedlo. Pred vsem

se bode pri tem moralo obzirati na to, da je vsa politična uprava izrastek državne oblasti, da je ravno tako pravica, kakor dolžnost vlade, in da je ta vselej za-njo odgovorna.

Vsako delovanje avtonomnih organov glede politične uprave se more tem le od države izročiti. Ker se na to načelo nij obziralo, je to glavni vzrok, zakaj so morali izpodleteti poskusi državne uprave; ako se pa ravna po teh načelih in njihovih doslednostih, bode se samoupravi dovolilo najširše področje, ker vlada lahko povsodi vmes sega, kjer je treba.

Iz rečenega je vidno, da sedaj obstoječi deželni uradi, namreč načelnštva in deželni odbori, katerih jeden državno avtoriteto nepopolnem reprezentira, drugi pa podobo samouprave podaje, da ti uradi, pravim, ne morejo več obstati. Uprava vsake dežele se mora koncentrirati v rokah načelnikovih in v onih uradih, katere on vodi in tam naj imajo tudi svoj vrhunec. Le na ta čin bode mogoče škodljivi dualizem v upravi odstraniti, in tako bode uprava postala složna, krepka in nagla.

To se mi zdi najnujnejša potreba, in ako se tej zadosti, se bode uže veliko zboljšalo. Razumeje se, da bode ta najvišji upravni urad moral drugače sestavljen biti, nego zdaj. Načelnik bode za svoje delovanje v deželnih zadevah in posebno pri izvrševanju deželnih zakonov moral deželnemu zboru odgovoren biti. Na ta način se bode namen dosegel, da se bodo sklepi najvišjih deželnih uradov korektnje izvrševali, nego je bilo dozdej. mogoče, ko ima načelnik eksekutivo, a v najmnostjih slučajih nobenega upliva na odločilnost predmeta, torej tudi odgovornosti ne, deželni odbor pa ima odgovornost, eksekutive pa ne.

(Dalje prih.)

Rusija in Angleška.

Dunajski „Vaterland“ prinaša sledeči članek:

Besede, katere je car Aleksander govoril, so neznosnemu stanju storile odločen konec. Plemenita, zares občudovanja vredna zmernost in premišljenost cesarjeva, ki jo je javil v teh zmešnjavah, ki jo je kazal napram ščuvanju turkoljubov, skrivnim rovarstvom Bismarka, napram zibanju nekaterih družih, napram kovarstvom in držanju Anglije, predrznosti Tur-

kov, napram opravičenim zahtevam lastnega naroda. Turkoljubna druhal je ukala, ko je videla, da gre car iz Livadije v St. Peterburg, kajti mislila je, da je sprl se sè svojim narodom. Ko je Disraeli to videl, zavrela je v njem židovska kri. Misli je, da mora, kakor osel v basni, brco dati umirajočemu levu in v obednem govoru je zasramoval vsa poštena in človeška čuvstva.

Na te napade je car odgovoril, odgovoril z besedami, ki so njega in njegovega velikega naroda vredne. In tako je na mestu borne igre diplomatov, od Angleške za nos vodenih stopila resnoba in popolna jasnost.

Disraeli se sklicuje, kakor Shylock, na pariško pogodbo, ki jamči celokupnost Turčije. Predpogodba te pogodbe pa je bilo odločno zagotovljenje Turčije glede reform, ki imajo poboljšati položje krščanskih podanikov. Na temelji tega zagotovljenja se je jamčilo porti vzdržanje njenega posestva, in sama se je sprejela v naročje krščanskega narodnega prava.

Notorično je, da se hat-humajum od leta 1856 nikoli nij najmanje izvršil, akopram je na njegovem temelju Evropa sultanu garancije in enakopravnost zajamčila. Niti se nemuhamedanci ne pripuščajo k vsem uradom, niti se nij justica spremenila, niti tortura odpravila in enakopravnost uvedla. Nič tega se nij zgodilo, nego turško pleme je vso korupcijo osmansko zjediniilo z vsemi pregrehami zapadnjih dežel in je podvojilo izsesavanje kristijanov. Turčija nij izpolnila nobene dolžnosti, kdo bode torej, zunaj Disraeli, tako predrzen da bi se potegoval za njene pravice? Tako ko Disraeli ravna le žid, ki ima dolžno pismo v rokah, na katero se nij nikoli nobenih obrestij plačalo, in ta žid na zapadni dan vendar terja kapital z obrestmi vred. Tako ravnanje mora vsak pošten človek zaničevati. A neizvedljivo je denes hvala Bogu, kajti stvari zdaj ne stoje tako ko za časa krimske vojske.

Francoska potrebuje miru, in trden sklep ji je, da si ga ohrani. Noben čestihlepen Napoleonovič noče tam z narodovo krvjo utjevati si prestola; zna se, da vazal Rusije čaka samo na novo neprevidnost, da zopet pade čez mnogoskušano, težko kaznovano deželo. Zna se, da je car tekar lansko leto

ga govore. Pa uže v začetku se je povedalo, da se ima jezikoslovna veda vsake enakopravnosti varovati; nespametno in malodušno bi se omejil jezikoslovec sam, ko bi se izključivo bavil samo z jezikoslovnimi fakti; ti so z zgodovinskim razvitkom tako ozko zvezani, da se ne morejo za se sami razpravljati. Brez dvombe je tedaj zgodovinska važnost indoevropskih narodov jeden vzrok, da se učenjaki tako močno zanimajo za indoevropsko jezikoslovje. Zraven tega je še omeniti, da mora mej značajem naroda in značajem jezika, ki ga je narod izobrazil, najožja zveza biti, da mora biti govor najbolj nadarjenega pokolenja vreden predmet za učenje, uže glede slovniške oblike in kako se misli in čutila izražujejo: indoevropski jeziki zavzemajo izmej vseh jezikov prvo mesto.

Čeravno je uže to, kar se je do zdaj povedalo, dokaj važno, nam zgodovina naše vede še druge vzroke ponuja, zakaj da je splošno in indoevropsko jezikoslovje tako ozko združeno. Da se je indoevropsko pokolenje spoznalo, da se je uvidelo, v kako ozki zvezi so

posamezni jeziki, to je najsijajnejši vspeh mlade vede. To je pa tudi lahko, kajti ti jeziki družijo tako ogromno obilico posameznih dat, da je s tem lahko temelj postaviti novi vedi. Kitajsko slovstvo je blizo ali pa ravno tako staro kakor indoevropsko in kitajski jezik je v marsičem prvotnejši kakor kateri bodi drugi jezik; pa kar je bil od začetka, to je vedno ostal, samcat izgled jezika, ki se celo nič nij razvil.

Egiptščina nam more pokazati spominke, ki glede starosti presegajo vse, kar se je iz sive preteklosti ohranilo, pa vse je tako pičlo in nejasno, kakor zagonetka; egiptščina tudi nema sorodnic in potomcev.

Najbolj bi se še dali primerjati samitski jeziki; pa hitro se pokaže, da indoevropskih ne dosežejo.

Židovska (hebrejska) pismenost sega v starodavne čase in hebrejščina z raznimi sodnimi in novejšimi narečji segne precej daleko, pa vendar se mora navidezna različnost semitskih narečij bogati indoevropsčini takoj umakniti; samitsčina je okorna in počasna,

njen razvitek temen; semitščina je skupina, obsegajoča razne panoge, a ne debla (zguljajoča se) razcepajočega se v posamezne veje.

Ona k jezikoslovni vedi ne donša več, kakor ena sama panoga indoevropska, na pr. slovanska ali germanska. Nobeno drugo deblo nema narečij, ki bi bila jako razširjena in bi imela spominke iz [stare dobe: večjidel nam je znana samo njihova sedanja oblika. To je tudi resnično, da se mora historična veda, ki uči, kako je jezik nastal in kako se razvija naslanjati na bogato zalogo, če hoče svojo nalogo dobro izvršiti, čeravno se ne sme ravno trditi, da je jezikoslovno preiskavanje celo brezuspešno, če ne more izgledov jemati iz starih narečij. Nekatero posameznosti v zgodovini vsacega jezika se same ponujajo preiskovalcu, ki jih porabi za svoje namene. To reč hočem z dvema izgledoma razjasniti.

Ne samo sanskritščina in drugi stari jeziki imajo polno obliko asti, (starobakt. aṣti, grški esti, lat. est, nemški ist, staroslovanski jesti, staropruski ast), nego še zdaj živeča litvanščina ima za prvo osobo celo popolno

prejel zahvalo od Francije za dobljeni mir. Od te strani Angleška ne dobo zavzveznika. Tudi Viktor Emanuel, ki je 22 let svoje podložnike dajal za angleško-francoske namene, da je dobil za to na stroške Avstrije plačilo, je kot drugi vazal Rusije brez pomena. Avstrija končno je v krimskeji vojski z neštevilnimi žrtvami kuge interese Angleške in Francije oskrbela, in takrat zares delala za pruskega kralja! Na pariški konferenci je dobila za plačilo bolestno kričanje Italije in tako in na bojiščih leta 1859, 1866 in 1870—71, katera zadnja so bila tudi njena pogibelj. Ponavljanje take politike se denes ne da misliti, naj si sanja magjarski šovinizem kar si hoče. Dosta se je grešilo uže proti spominom leta 1849; nespametno bi bilo misliti, da se bodo črno-žolte zastave razvile v osveto za Vilagos! Noben razumen človek ne veruje več na to; take aspiracije onstran Litve so neškodljive, ker so pretirane; ravno tako neškodljivo je vse ono tastransko absurdno terjanje pasivnosti. V tej velikej stvari more tako velika država, kakor je Avstrija, tako položena in tako pomenljiva, biti ali sovražnik ali pa prijatelj. Ona ne more trpeti, da kaka druga država svojo moč raztegne v hrvatsko dalmatinske kote, pa tudi nij Italije, ki bi si dala podariti provincije, katere je kri drugih priborila si. Denes se nekdanja sreča Avstrije lahko iz nova začne: Bosnija pa Hercegovina jej kot zrela jabolka padati v naročje; ako hoče z lahka bosniškim zverstvom konec stori. V Bosni in Srbiji bodemo našli duha princa Evgena, duha historične, katoliške Avstrije.

Ako jeden del časništva, kateremu je le za ščuvanje ali pa za turške srečke, Srbijo smatra za rusko predstražo, je to popolnem neosnovano. Rusija Srbiji nij bila nikdar pokroviteljica, pač pa Črnej gori, katera se je se svojim možatejšim vedenjem za to sposobila. To je tudi iz carjevih besed razvidno, kajti ako se primerjajo vojaški vspehi obeh dežel, je pač treba pomeniti, da v Srbijo sovražnik veliko lagljeje pride in da so jo Turci tudi energičneje napali, nego li Črnogoro. Revolucijonarni značaj srbske vlade pa taktno obziranje na Avstro-Ogersko, to je uzrok, da je car 10. t. m. rabil one besede.

Tako je dakle pot za sodelovanje naše

monarhije na strani Rusije nasut, in to sodelovanje je tudi terjanje naravno-razumne, npravne politike, terjanje, ki se ne da odvrniti. Dakle je Anglija, ali je bolje rečeno, dakle je žid, ki tam vodi vnanjo politiko brez pomoči in osamljen.

Mi gotovo priznajemo maritimno moč otoske države, a to more v vojski z Rusijo le malo rabiti. Naj se spomni na žalostno ulogo ki jo je krasno francosko brodovje igralo v zadnjeji pruskeji vojski; sprehajala se je nedolžno po vodah severnega in vztočnega morja in njene izvrstne vojake so morali na kopnem porabiti.

Pa Rusija sovražnemu brodovju tudi ne ponuja predmeta, ki bi ta napadala, kajti zdaj je tudi Odesa utrjena, in tem se je v okom prišlo angleškemu okusu, bombardirati in upepeljevati neutrjena mesta; koliko pa Angleška na kopnem premore, se je tudi v krimskeji vojski pokazalo.

Ruska trgovina je le malo odvisna od prometa na morji, in tega res Angleška brez veliko truda lahko zatvori; a Rusija ima dosta novozidanih železnic, po katerih lahko prevaža svoje pridelke.

Politični razgled.

Notranje dežele.

V Ljubljani 17. novembra.

Avstrija je pristopila k angleškim predlogom konference. Časniki dunajski pravijo žalostno za nas Slovane novico, da je Beustov vpliv premagal in da se pri nas politika obrača od ruske na — angleško stran. Bog nas varuj vojske z Rusijo.

Dunajsk dopis v „Pester Lloyd“ pripoveduje, da je znano liberalno pismo ministra Auersperga do dež. načelnikov, naj ostro postopajo proti **časopisom**, obrneno le bolj proti narodnim in katoliškim časnikom. Celo „P. L.“ приметne notico zraven dopisa, da mu to ne dopada, ker bodi vsem enaka pravica.

Magjarske žabe se zopet napenjajo. V peštanskem zboru je poslanec Helfy vprašal vlado, kako se misli Andrassy držati nasproti izjavi carjevej v Moskvi.

Vnanje države.

Rusija uže oficijalno naznanja, da vojsko mobilizira. Ruski „Invalid“ vojašk časnik, prinaša carski ukaz, o snovanji šest vojskih oddelkov pod glavnim komandom carjevega brata

velikega kneza Nikolaja. — Drug vir pripoveduje, da je ruski vojni minister Miljutin potrebne naredbe storil, da bode osnoval jedno rusko južno armado 480.000 mož močno in jedno rusko armado na Visli 350.000 mož. — Vojvoda Leuchteubergski je baje namenjen, da bode guverner v Bulgariji.

Turčija je pač ugovarjala proti nekaterim nameram konference, ali Angleška jo je pritisnila do molčanja.

Italija je izrekla, da brez vseh pridržkov pristopi h konferenci, pa da se bode dala zastopati po svojem poslaniku v Carigradu.

Angleži nikakor nemajo toliko veselja in poguma za vojsko z Rusijo, kakor se Disraeli baha. „Times“ na pr. pravijo, da kakor nij bil Angleškeji še povod za vojsko napovedati, ko je Srbija s Turčijo zaratila se, tako tudi ne bode še, če se Rusija s Turčijo vojskuje. — Ruski car je poslal baje posebnega kurirja s pismom do angleške kraljice.

Dopisi.

Od štajersko-ogerske meje

14. novembra. [Izvirni dopis.] Minili so časi desetine, minili tisti časi, ko se je z ubogim gornikom pri pobiranju gornine neusmiljeno ravnalo. — Prost in svoboden je sedaj tega zlega, ker gornina je rešena. Drugače je v Medjimurji. Gornine se tamkaj 28 let nij pobiralo in lansko leto prišla je rešitev. Tamošnji gorniki, brž ko ne zapeljani od drugih nijso privolili v obrokih plačevati in sedaj to hudo obžaljujejo. Po trgatvi so letos prišli v Štrigovo, kakor tudi v druge kraje „panduriji“, da izterjajo rešitev. Robati, kakor uže Magjarje, so tudi ti s kmetom. Ključe od klet, kjer je vino, jim jemljejo, ter vino v Strigovi prodajajo. Kakor sem iz zanesljivega vira slišal, dobili bodo posadko vojakov, ter nje tako dolgo oskrbovati morali, dokler ne bo plačano. V sedanjih hudih časih je to britko za kmeta, katerega pridelki cene nemajo; s čim torej plačati? Marsikateri mali posestnik je več na gornini dolžen, kakor vrednosti ima. Konec tega bo torej, da se bodo taka posestva prodajala in mnogo družin bo na beraškeji palici.

Domače stvari.

— („Slovenski Narod“) je bil včeraj zopet **konfisciran** in sicer zaradi dopisa iz Trsta.

obliko: esmi = sem letščina ima krepkejšo: esmu, smu, staropruščina še celo: asmai, asman (staropruščina se je še, kakor je poprej povedano bilo, pred 200 leti govorila). Da je nemški: ich liebte, angleški I loved prav za prav: ich lieben that, tega bi še naj bistrumnejši germanist ne mogel razložiti, ko bi nam ugodna osoda ne bila ohranila gotiškijh spominkov.*) In še cela vrsta dozda nerazvozljanijh prikazni v naših jezikih bi se hipoma razjasnila, ko bi imeli spominke še iz starejšijh dob jezikovskega razvitka. V kaki meri more primerjevanje sovremennijh narečij njihovo preteklost razjasnjevati, to je odvisno v prvi vrsti od števila, različnosti in sorodnosti narečij samijh, v drugi vrsti pa od tega, s kako vztrajnostjo posamezna narečja svoje stare oblike obdržujejo. Ravno tako jasno je, da so vspehi, pridobljeni po tem potu v cellem pičli in negotovi primeri k vspehom, pridobljenim primerjevanjem starih in novijh jezikov istega debela. V ozkih mejah posamezne panoge preiskovalcu tudi to koristi, da mu je

*) Enako se v litvanščini obrazuje imperfectum. Prestavljavec.

materin jezik, iz katerijh se je več novejšijh izcimilo, znan; tako moremo na pr. ker nam je latinščina znana, v zgodovini romanskih jezikov zakone razvijanja bolj sigurno določiti, kakor pa takrat, ko bi si jo morali iz vseh romanskih jezikov na novo osnovati.

Močno se delo tudi s tem polajša, da nam je od iste panoge več starejšijh in mlajšijh narečij znanih, več ali manj oddaljenijh od vira; na ta način si moremo tu pa tam nedostatke dopolniti sami, od starejšijh na mlajše od mlajšijh na starejše oblike sklepajoči. Ta druga pripomoč je posebno ugodna slovanski germanski, perzijski in indijski panogi indoevropskega debela: nobeno drugo deblo nema toliko starih in mladijh panog, kakor to; razteguje se črez 4000 let, in njegove korenine segajo v prazgodovinsko dobo.

Mislím, da smo dosta jasno razložili, kako se objemljeta splošno in indoevropsko jezikoslovje; da bi jezik v vseh delijh in razmerah do dna spoznal in prav preiskati mogel, se ve da bi želel, da bi se mu vsa jezikova zgodovina v vseh predalih z neovrgljivimi dokazi potrjena, pred očmi razvila. Ker pa to mo-

goče nij, so si preiskovalci izbrali za predmet ono skupino, katera ima primeroma največ spominkov, da bi se vsaj metode naučili, katero bi potem mogli v manj ugodnijh razmerah pri pičlijh sredstvijh družijh jezikovskih debel rabiti; v indoevropskih jezikih je jedro jezikoslovne vednosti, na to se je dalo močno in prostrano poslopje sezidati. Jezikoslovna veda nij omejena po teh jezikih. Kljubu bistvene enoličnosti je človeški govor vendar še tako različen, da bi pri izključljivem preiskavanju samo enega debela jezikoslovci gotovo enostransko in krivo sklepali. Čeravno so indoevropski jeziki na videz jako različni, se vendar njihova skupnost samo takrat more prav spoznati, če je primerjamo semitskeju ali drugim jezikom; takrat še le vidimo, kako različno se more človeški duh javiti v besedi. To pa je neovrgljiva resnica, da ti jeziki po svoji sestavi in po svoji celi zgodovini najbolj zaslužijo pozornost jezikoslovcev, in da bodo za vse čase zavzimali prvo mesto v splošnem jezikoslovju.

(Kar Whitney Lecture VI. p. 237—248 dalje pravi, ne spada strogo v to lekcijo.)

